

«Πίστη Αγάπη Ελπίδα»: ένας χορός του θανάτου και της ζωής σήμερα

Το τέλος του α΄ παγκόσμιου πολέμου βρίσκει τη Γερμανία οικονομικά εξαθλιωμένη. Υπέρογκες πολεμικές αποζημιώσεις, ασταθές πολιτικό σκηνικό με την αυτοκρατορία να καταρρέει, αιματηρές συμπλοκές, ανεργία, πληθωρισμός είναι το σκηνικό μέσα στο οποίο ξεκινάει η δημοκρατία της Βαϊμάρης 1919-1933. Η λεγόμενη «δημοκρατία δίχως δημοκράτες» είναι μια λύση για να βγει η χώρα από το αδιέξοδο και επιβάλλεται όχι από το λαό αλλά άνωθεν. Ο λαός δεν έχει παράδοση σε τέτοιου είδους πολίτευμα, τα κόμματα έπαιζαν μέχρι τώρα μάλλον διακοσμητικό ρόλο και το κυριότερο όλων διοίκηση, δικαιοσύνη και στρατός δεν εκδημοκρατίζονται, παραμένουν στα χέρια των θιασωτών του παλιού συστήματος που νοσταλγούν τα περασμένα μεγαλεία.

Τα πρώτα χρόνια η δημοκρατία της Βαϊμάρης έχει να αντιμετωπίσει τη ντροπή της ήττας, τις εσωτερικές αναταράξεις, τη βία, την ανεργία και ένα λαό εξαθλιωμένο από τις συνθήκες ζωής, και αμήχανο, χωρίς παράδοση στη δημοκρατία.

Τα έξι χρόνια της σχετικής σταθεροποίησης, 1923-29, ο κόσμος που έχει διαμορφώσει άλλες αξίες από τον πόλεμο, βλέποντας το χρήμα να χάνει την αξία του, ξεχύνεται στα καμπαρέ και στα θέατρα, ξοδεύει. Μια πολιτιστική έκρηξη αναδύεται με πρωταγωνιστή το Βερολίνο που λάμπει. Η χρυσή δεκαετία του '20 γεννάει εξαιρετικά δείγματα καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τα πρωτοποριακά κινήματα των «ισμών» κάνουν την εμφάνισή τους. Ο Döblin γράφει το Αλεξάντερ-

πλατς, στο κινηματογράφο παίζεται ο «Γαλάζιος Άγγελος» του Sternberg, και στο θέατρο ο Πισκάτορ σκηνοθετεί και ο Μπρεχτ γράφει. Η νέα γυναίκα (Femme Nouvelle) ψηφίζει, ζητά την ανεξαρτητοποίηση της, είναι επιστήμων, καλλιτέχνης, επιχειρηματίας.

Οι πόλεις είναι ασφυκτικά γεμάτες, αποτέλεσμα της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης από την εποχή της βιομηχανοποίησης, οι εργάτες συσσωρεύονται στις μεγαλουπόλεις και σηματοδοτούν μαζί με τους υπαλλήλους την εποχή των μαζών. Οι αριστοκράτες χάνουν τα προνόμιά τους, ανέλιξη οικονομική και κοινωνική μπορούν πια να αποκτήσουν και άλλες κοινωνικές τάξεις. Μια καινούρια τάξη λοιπόν ξεπνδάει από τους κόλπους μιας κοινωνίας, μια τάξη χωρίς παρελθόν και αξίες, που προσπαθεί να ορθοποδήσει και να αποκτήσει πρόσωπο μέσα στην απρόσωπη πόλη. Οι μικροαστοί έχουν κληρονομιά τον α' παγκόσμιο πόλεμο, την ανεργία, τον πληθωρισμό σε μια δημοκρατία που δεν πολέμησαν γι' αυτήν.

Η οικονομική κρίση του 1929 στην Αμερική αλλάζει τα δεδομένα παγκοσμίως. 32.000.000 άνεργοι σ' όλον τον κόσμο, 6.000.000 μόνο στη Γερμανία. Από τη μια εξαθλιωμένες φιγούρες που επαιτούν και εκπορνεύονται, από την άλλη ένα πλήθος ανθρώπων που διαφθείρουν και διαφθείρονται, ζουν στην υποκρισία και δεν έχουν ιδεολογικό προσανατολισμό. Οι μικροαστοί ταλαντεύονται ανάμεσα στο προλεταριάτο και τη μεσαία τάξη. Δεν ξέρουν πού ανήκουν. Όλοι θέλουν να βγουν από το αδιέξοδο. Η δημοκρατία αποτυγχάνει. Είναι έτοιμοι να δεχτούν ένα σωτήρα. Τον βρίσκουν στο πρόσωπο του Χίτλερ.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα γράφει ο Χόρβατ το «Πίστη Αγάπη Ελπίδα». Ασκει κριτική, αποκαλύπτει και καταγράφει ως «σύγχρονος χρονογράφος της εποχής του» την κοινωνία της Γερμανίας λίγο πριν την άνοδο του ναζισμού.

Θέλει να μιλήσει για το λαό και καταπιάνεται με την τάξη

των μικροαστών. «Η Γερμανία αποτελείται πια, όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενενήντα τοις εκατό από μικροαστούς εξ ολοκλήρου ή κατά το ήμισυ, σε κάθε περίπτωση όμως από μικροαστούς. Θέλω λοιπόν να μιλήσω για το λαό και δεν μπορώ φυσικά να μιλάω για το δέκα τοις εκατό αλλά, σαν πιστός χρονογράφος της εποχής μου, για τη μεγάλη μάζα.» Χρησιμοποιεί μια ιδιόμορφη γλώσσα δημιουργήματα του μικροαστισμού, όπως τονίζει, και προσπαθεί να αποτυπώσει στο έργο του το πραγματικό πρόσωπο αυτής της κοινωνίας αποκαλύπτοντας την αλήθεια. «...δεν μπορεί να είναι στόχος μου η παρωδία — συχνά μου προσάπτουν πα-

ρωδία— αλλά δεν ισχύει φυσικά σε καμιά περίπτωση. Μισώ την παρωδία! [...] Δεν είμαι σατιρικός κύριοι, δεν έχω κανέναν άλλον σκοπό παρά μόνον αυτόν: Ξεμασκάρεμα της συνείδησης. Όχι ξεμασκάρεμα ενός ανθρώπου ή μιας πόλης – αυτό θα ήταν φοβερά φτηνό [...] Υπάρχει ένας νόμος για μένα, η αλήθεια.» (Οδηγίες χρήσης: 1935)

Το 1932 ο Λούκας Κριστλ, που ασχολείται με το δικαστικό ρεπορτάζ, διηγείται στον Χόρβατ την ιστορία της Κλάρας Γκραμ μιας νεαρής κοπέλας που εργαζόταν ως περιοδεύουσα πλασιέ κοροσέδων. Αυτό στέκεται η αφορμή να γράψει το «Πίστη Αγάπη Ελπίδα».